ПАЙЫЗДАРДЫ ЖАЙ БӨЛШЕКТЕР ТҮРІНДЕ ҚАРАСТЫРУ

Пропорция - бөлшектердің бір-біріне белгілі бір қатынасы

$$\frac{a}{b} = \frac{c}{d} \quad \Longrightarrow \quad a \cdot d = c \cdot b.$$

Кей бір жағдайларда пайыздарды жай бөлшектер түрінде қарастыру ыңғайлы. Бұл жағдайда санның бір бөлігін іздейміз.

10% - бүтіннің оннан бір бөлігі. Берілген саннын он пайызын есептеу үшін оны 10-ға бөлу керек.	**МЫСАЛ.** 125 санының 10% табамыз: $125\colon 10 = 12{,}5\%$. 3 санының 10% табамыз: $3\colon 10 = 0{,}3\%$. 17,4 санының 10% табамыз: $17{,}4\colon 10 = 1{,}74\%$.
20% - бүтіннің бестен бір бөлігі. Берілген саннын жиырма пайызын есептеу үшін оны 5-ке бөлу керек.	**МЫСАЛ.** 25 санының 20% табамыз: $25\colon 5 = 5\%$. 4 санының 20% табамыз: $4\colon 5 = 0{,}4\%$. 21,49 санының 20% табамыз: $21{,}49\colon 5 = 4{,}28\%$.
25% - бүтіннің төрттен бір бөлігі. Берілген саннын жиырма бес пайызын есептеу үшін оны 4-ке бөлу керек.	**МЫСАЛ.** 25 санының 25% табамыз: $25\colon 4 = 6{,}25\%$. 4 санының 25% табамыз: $4\colon 4 = 1\%$. 5,4 санының 25% табамыз: $5{,}4\colon 4 = 1{,}35\%$.
50% - бүтіннің жарты бөлігі. Берілген саннын елу пайызын есептеу үшін оны 2-ге бөлу керек.	**МЫСАЛ.** 250 санының 50% табамыз: $250\colon 2 = 125\%$. 7 санының 50% табамыз: $7\colon 2 = 3{,}5\%$. 5,4 санының 50% табамыз: $5{,}4\colon 2 = 2{,}7\%$.
75% - бүтіннің төрттен үш бөлігі. Берілген саннын жетпіс бес пайызын есептеу үшін оны 4-ке бөліп 3-ке көбейту керек.	**МЫСАЛ.** 250 санының 75% табамыз: $\frac{250}{4} \cdot 3 = 187{,}5\%$. 7 санының 75% табамыз: $\frac{7}{4} \cdot 3 = 5{,}25\%$. 5,4 санының 75% табамыз: $\frac{5{,}4}{4} \cdot 3 = 2{,}7\%$.